

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul IV — No. 38.

26 Septembrie, 1899.

ONESTITATEA ÎN PRESĂ

Astăzi recunoaște ori-cine, că în statele constituționale presa este un element de prima forță în evoluția socială. Proclamația principiului "măreț al *liberei opinii*" a dat presei această importanță. În presă se face zi de zi școală tuturor, și păturei culte și masselor poporului, și celor bogați și celor săraci, și celor ce neîndreptătesc și celor ce sunt neîndreptățiți.

Dar ca ori-ce instituție publică, și presa e o armă cu două tășuri. Poate fi cea mai morală. Depinde de comerțul ce-l face: e *comerțiu de idei* (moralitate) sau *comerțiu de lucruri* cari n'au a face de cît cu interesul *material* (imoralitate). Se înțelege, comerțul de idei trebuie să pună în circulație marfă onestă, scopuri morale și nobile, altcum și comerțul de idei e degradat la nivelul josnic al murdarei specule pe care o face presa comercială în accepția evreiască a cuvîntului.

„Când e presa un element de adevărat progres și de veritabilă moralitate? Atunci, când se privește drept o *școală onestă* a unui *public onest*. Nu publicul de stradă iubitor de senzații brutale și de scandale rușinoase, ci publicul cetățenesc (ca să zic așa), lumea onorabilă, oamenii de bun simț trebuie să servească presei drept *opinie publică*. La cas contrar, presa devine cel mai primejdios propagator al imoralității și

al căderii sociale. O presă de interese meschine poate oferi numai o educație meschină; în urmăre are de-a face numai cu un public meschin.

Ei bine, asta nu mai înseamnă presă, ci contrabandarea cea mai necinstită a instituției ideale ce o semnalăm sub noțiunea *presei*.

Ce se înțelege sub *onestitate* în presă? Se înțelege *sinceritatea*, se înțelege *adevărul*, se înțelege *convingerea*. Presa onestă nu va face din nimic speculă. Va deschide coloanele sale numai adevărilor, numai articolelor desinteresate, numai informațiilor exacte și imparțiale. Nu va combate pe nimeni din ură, ci din convingere justă. Și când va combate, va fi francă, leală, neșovăelnică, moderată sau energică, după cum vor cere interesele chestiunilor. Nici odată o presă onestă nu va proteja și nu va exercita militantismul temerar și veninos al unei politici de gașcă, al unei politici de interes personal, care în prima linie ordonă sdrobirea adversarului pe ori-ce cale și desăvîrșită lipsă de stimă față cu el... Nici odată, o presă onestă nu va încerca să-și înșele cititorii cu șantajuri gazetărești, fie cu inventate «mari crize europene», fie cu pretinse... «telegrame speciale».

Presa care nu se consideră în prima linie ca un organ de idei, ca un organ de zilnic control al evenimentelor și fapturilor de domeniul larg politic, ci din contră se crede a satisface desăvîrșit cerințelor publicului

cititor, oferindu-i informații (bine înțeles, cele mai multe *false, tendentioase*, sau cel puțin *exagerate*), asemenea presă constituie o primejdie gravă pentru adevărata presă și o fabrică de baccilii cei mai infecțioși pentru atmosfera vieții publice.

Scurt zis, adevărata presă, aceea care merită să fie citită și sprijinită de public, trebuie să respecte *principiul onestității*, cum artistul adevărat respectă onestitatea (sinceritatea) în artă. Iar neonestă e orice presă, care nu cunoaște adevăr, sinceritate și convingere în propaganda sa.

* * *

În școlile primare, disciplina morală și controlul autorităților sunt îndoit mai mari, de oț la universități, de oare-ce elevii primari sunt încă lipsiți de propriul sentiment al disciplinei și al controlului moral care se presupune la studenții universitari.

Aceeași e situația presei la noi, ca popor tinăr. Fiind-că opinia noastră publică are prea puțină școală politică și nu posedă încă suficiența propriului sentiment de control și disciplină, — presa noastră ar trebui să fie îndoit mai onestă, îndoit mai morală — dacă e ca să nu servească spre răul societății.

Dar adevărul e, că departe de a fi așa presa la noi — înțelegem oșebit România — nu-i la nivelul moral unde ar fi de datorința ei să se afle.

Explicațiile în acest punct le cred de prisos. Scopul meu nu poate fi aici să *detalez*, ci simplu să *semnalez* o stare defavorabilă intereselor vieții noastre naționale: starea puțin satisfăcătoare a moralului presei noastre în genere.

Un lucru trebuie însă spus: *moravurile politice puțin europenești au creat în țeară o școală a presei puțin europeană și întors*: Ori-cum s'ar aranja aceste constatări, ele sunt în complectă conformitate cu adevărul. Și tot atât de adevărat e, că acestei

situații care menține în permanentă insalubritate atmosfera vieții publice în țară, trebuie să i se facă repede un sfârșit.

Cum? În prima linie prin o presă exemplar de onestă, care să se însuflețească numai de politica onestă și care să infiezeze ori-ce politică, fie ea cît de «înaltă», dacă nu atinge cuvenita măsură a onestității.

Iar o presă onestă se va inspira totdeauna din idealul cristalin de curat moralicește al propășirii naționale și al binelui public în toate părțile societății.

Sincer națională și sincer democrată, așa trebuie să fie la noi presa onestă, care și-a luat ființa în scopul de-a naște idei, nu capitale.

MACE DO-ROMÂNII

Timpuri grele, neguri lungi de veacuri ce au apăsat și confundat în noaptea rătăcirii și peirei *ginta română*, trec încet, încet, minate de un fericit vînt. Cerul începe a se limpezi, goluri mari de albastru și de lumină au rupt urgisiții nouri, cîmpia moldavă și munteană e în plin soare, în lugal Carpaților domnesc zorile, în văile Transilvaniei raze fericite și pline de speranță, pătrund, bine-făcătoare.

Cerul românesc ar trebui să se întindă peste hotarele mici ale noastre, peste cele străine, încolo departe, pînă unde se aude sunet de dulce doină, șoaptă de dragoste rostită în umbra de codri și în graiul strămoșesc. Dar hotarele bine cuvîntate s'au lărgit prea puțin, Românii cu milioanele stau pe aiurea fără adăpostul salutar, la voia întâmplărilor, în noaptea streinismului. Cotropitorii sunt puternici deocamdată, răi și fără de lege: frații cer ajutor. Însă strigătul lor a răsunat în mici ecouri din văile carpatine, bătrînii munți ce i-a ajutat de

atâtea ori pe acești fii ai lor, parcă tresar la glasul cunoscut. Ei, munți falnici parcă s'au ridicat în divină majestate, răscolind plaiurile și punând în sgomotul furtunei, a luptelor surde, pe viață și moarte, dintre popoare, «*Românii sunt stăpînii voștri. Victoria va fi a lor.*»

Si acei Români despre care eu voi trata aci sunt numai o parte a poporului Român, ce zace uitată prin văile Olimpului ori ale Balcanilor, prin munții Dalmației ori țărmurile Adriaticei. Ei au să fie pierduți, pierduți pentru vecie: singurul cuvînt magic ce-i rechemă la viață este exclamația: *esc Aromân, suntem Aromâni*, ce se aude în acele depărtate locuri, în triburi rătăcînde, în orașe și sate neștiute de noi.

E strigătul de desperare, de ajutor, de moarte Și sunt sute, și sunt mii, și sunt milioane de Români, Români așa ziși din Macedonia, care trăesc printre streinele neamuri, inimizetăți și crude, venite de aiurea și fără drepturi, fără iubire, pornite pe rele și pe moarte.

Oh! a fost totdeauna un crud joc al destinului, ea năvălitorii să cucerească pe cei învinși; însă năvălitorii ce au venit în locurile noastre au fost lași; ei s'au mulțumit a ține cîmpiile. Cuiburile dintre stînci nu le-au atacat, șoimii de acolo erau puternici, erau mîndri de biruință: *un pas nesocotit* al năvălitorilor spre virturile de piatră și umbrite de nouri, și . . . mormîntul le ar fi fost văile acelea, atît de frumoase, sălbatice și înfiorătoare.

Românii-Macedoneni au stăpînit munții Epirului, ai Tesaliei și ai Pindului, nimeni nu i-a atacat acolo . . . chiar acum, cînd sunt sate și orașe jos, în cîmpiile Macedonene, sate mari, orașe puternice, totuși un trib puternic românesc, **Firșeroții** domnesc înaltele regiuni, pe plaiurile întinse d'asupra pădurilor de chiparoși și maslini și a codrilor de fagi. Ei sunt stăpînii înăl-

țimilor, nu cunosc de cît pe D-zeu și limba lor, nici Turcii nici Grecii nimeni nu-i înspăimîntă. Pășunează turmele în voie, cînd vine toamna, se scoboară cete cete, de ciți-va, buni, voinici și se duc de plătesc dările pentru toți ai lor . . . Nimeni nu le cere nici o socoteală, ei dau ce voesc, ce cred de cuviință . . .

Firșeroții sunt una din numeroasele ramuri ale gîntei *Române-Macedonene*.

Ei pot fi 150—200 de mii . . . o forță întregă, care din străvechi timpuri și-a păstrat atîtea virtuți neatînse și întreaga lor independență: *Voesc a mărturisi că* acei oameni, puțin mai culți cu mai multă legătură sau cu o comandă chibzuită, s'ar putea impune tuturor . . . Însă, ei, ca și ceilalți, sunt pierduți, abia dacă după vorbă după exclamare dulce de *esc Aromân* îi mai înțelegi, mai simți cît trebuie să-i iubim . . .

Și cîtă mîndrie nu răspîdesc în jurul lor, aceste istorii fermecate, a acelor oameni, ce în țară subjugată, uitați de ai lor de ceriu, de tot, au știut să-și păstreze independența lor . . .

Da. Văile Epirului ori ale Alpilor Dalmațieni știu multe . . .

De multe ori cei din cîmpii așa ziși stăpîni, armați de puterea autoritară a legilor, n'au căutat a-i forța, a-i supune prin arme, prin forță, pe nesubjugații Firșeroți. Pînă seara lupta era sfîrșită. Cascadele acelea limpezi, dintre stînci negre, de cub frunziș, întunecos erau înroșite, cadavrele atîrnau ici și colo, risipite, strivite de plumb, de ciîni, de suliți sau de pietre, sau prăbușite în funduri de prăpăstii . . . iar în sus cetele de voinici, se întorc liniștiți, spre focurile stîncei, unde vor povesti, pe scurt sfîrșitul luptei, unde vor asculta, pînă tîrziu noaptea în jurul focului, poveștile bătrînești, gloria străbună, luptele sfinte ori istorisirea vre-unuia ce a fost în binecuvîntata țară, în patria mămă.

Visuri și idealuri mărețe se nasc atunci în acele înălțimi depărtate de noi... Nouă ne e datoria de a le întreține, de a le îndeplini, căci ei nu cer de cât a fi Români a rămâne frații noștri.

Aceiași legionari, aceeași putere latină, domnitoare a întregii lumi, care supunea pe Geți și Daci din Sud, coloniza întreaga Tracie, *Moesia de sus și de jos*, ambele țărături ale Dunării, plaiurile munților Balcanici, și văile Pindului. Când sub Aurelian, întregi colonii sunt transplantate din nou spre Sud, atunci, cu drept cuvânt putem spune că Românii au fost divizați în două părți mari: *Românii din jurul Carpaților și cei din jurul munților Sudici sau Românii-Macedoneni*.

Mai târziu, pe la 330, reînflorște din nou viața latină și Romană, sub imperiul Roman de Răsărit. Elementul vital al nostru triumfă, dar e de scurtă viață, căci totul cade, se duce, se sfărâmă, și moștenitorii, ce pîndeau în umbră ruina, se întindeau peste bogățiile întinse...

Ce au făcut Românii atunci? Ei, singurele rămășițe curate ale gloriei apusane, singuri descendenți demni de ai lumii cuceritori? S'au retras, au fost divizați și copleșiți, țara și drepturile politice, sunt aproape pierdute. Flocară scînteiază încă odată cu frumoase speranțe de viață, sub imperiul *Româno-Bulgar*, și în urmă, Românii din munții Pindului și din prelungirile Balcanice, reintră în întunericul văilor, sue virfurile și întăresc cuiburile lor, tari, de vulturi ai Romei, și năvălitorii și cuceritorii imperiului Roman, sau mai bine zis acea adunătură de intriganți ce au cîștigat ruina Bizantină, rămîn neputincioși față de rămășițele de singe Roman... Românii de atunci îi găsiți și astăzi, parcă acum ei au luptat vitejește, eroi necunoscuți, și și-au ținut ființa lor națională, limba și credința în divinul geniu românesc...

Sunt multe, sunt mărețe și răpitor de

frumoase paginile cari formează cartea sfîntă a Românilor din Maeedonia...

Resistența lor, ori cit de eroică a fost totuși, pericolele, atacurile și vrăjmașii au fost prea mulți, prea puternici, iar Românii au fost prea desfăcuți, risipiți, și neajutați de nimeni.

Acum, aspectul care ni-l presintă *Macedonia*, este acela al unui mosaic de mai multe culori, așezate care cum s'a putut înfige.

Slavii s'au întins și au copleșit cîmpiile nordice: Bulgari și Sîrbi, cari bine sprijiniți, mai ales Bulgarii, de ai lor, de cei din țara mamă, au înaintat și au cuprins cit mai mult.

Spre sud sunt *Grecii*. Aș voi mai bine să spun că spre sud se află mai mult o atmosferă încărcată de influența greacă, de visuri deșarte, de domnie, de restabilirea unui vast imperiu grecesc, cu capitala chiar în Constantinopol, cu hotarele întinse mari, cuceritoare... Totuși pînă cînd se va întâmpla această nesfîrșită măreție grecească, Grecii nu sunt mai puțini periculoși, influența lor, oameni emisari elipi, tot ce e grecesc, mai ales spre sud, copleșind sferele culte, unificîndu-se idea de *cultură, civilizațiune*, cu aceia de *Elini*. Limba fanarului fiind aceea a școalelor, a dascălului și preotului din biserică, iar în vechile timpuri și chiar și acum, mari potentati, sau cel puțin cei ce pe intriga politică și josnică fiind șoviniști greci, Românii au fost, mai ales ei, uitați de toți, victima și ținta răpitorilor. De Bulgari nu s'au putut atinge, căci Bulgarii sunt strînși, apărați de ai lor.

Comitetul Macedo-Bulgar este Societatea cea mai sfîntă, bine văzută și cea mai puternică din Sofia. Idealul Bulgar nu se vinde, nu se trădează, nu e mînjit ca decor de discursuri publice, ci el e ținta unică a bunilor patrioți.

Dincolo peste Dunăre, în mai puțin de două ceasuri, totul ar fi prefăcut în ce-

nășă, cînd un angajament luat și plătit din strălucitul capital al idealului național, n'ar fi ținut în seamă, în urmă. Iar acelor oameni, ce nu s'ar fi putut achita față de țară, *țara nici odată* nu le va mai încredința viața ei. *Căci așa este drept!*

Propaganda Bulgară la Nord, cea Elină spre sud, presiunile și piedicele puse de autoritățile otomane, minate orbește de intriganții grecești, episcopii și arhiepiscopii Bulgari și limba slavonă-bulgară obligatorie în școlile și bisericile din jumătate ținutul macedonean, preoți și arhipreoți grecești, limba lor și influența otrăvitoare a lor în cea-l-altă jumătate: școli grecești, cultură greacă, eliminarea aspirațiilor tuturor celor ce ar voi să rămînă în operele culte; în urmă propagandele catolice, ce caută a copleși ortodoxismul și căreia i s'a vindut deja sute, de mii de Bulgari și Albanezi, ajută pe aceștia contra Românilor, care nu-și lasă așa ușor legea lui, căci numai în acest chip *el poate arăta țării lui străbună și nobila familie din care se trage.*

Românii-Macedoneni, au drepturi sfinte căci ei sunt proba cea mai vie a dreptului lor de existență; ultimile rămășițe ale imperiilor strălucite. Ei sunt numeroși, sunt 1.200.000, dar risipiți, neajutați, lăsați pradă tuturor relelor. Cum voiți să trăiască dinșii înainte, în deplină cunoștință de naționalitatea lor puternică, cînd atîtea secole și atîtea locuri acuma, nu se găsea o școală românească, nu era un singur altar în care să se slujească divină slujbă în limba română, și nu se găsește de cît niște rare, demne de milă căsuțe-grajduri, școli românești, alături cu strălucitele edificii bulgare, grece, etc. și bisericile răsună de imnuri streine, pe care Românul nu le înțelege, nu le iubește, nu le crede...

Și prin atîtea locuri ideia de a fi român a început a deveui o rușine iar acea de a fi grec este o nespasă tală, pentru

că cei ce știu carte vorbesc grecește pentru că evanghelia, cuvîntul sfinților și a blîndului Iisus e proclamat în grecește, pentru că tot ce e scris: cărți, rugăciuni, ~~șapte~~ vitejești din istorie sunt tot grecești, sunt povești făcute în adins, spre a servi de armă șovinismului elin, de a căpăta cu dulceață omoritoare adepți și neofiți.

Ce arme au avut *Românii-Macedoneni*, spre a putea lupta și rezista acelor atacuri, cînd cultura spiritului românesc lipsea din ținuturile acelea?

Deja existența românismului prin atîtea locuri se pierde. Românii-Macedoneni, ajuși cu totul în puterea grecească, își neagă naționalitatea! Un *Averof*, lasă milioane de lei, lasă aur inamicilor, crezînd că și dînsul e grec, pe cît timp era român-macedonean, răpit însă de acei lingușitori flămînzi și culți, ce au știut a-și ține, pe false buze, un ilusoriu prestigiu... Și sunt mulți, sunt prea mulți acești pierduți pentru români, ce și cumpără cu averea lor, cu viața lor, streina naționalitate...

E adevărat că la porțile Atenei, unde e construit *Stadiul* de marmură pentru jocurile olimpice, se află ridicată statuia a celui *Averof*, acelu Român Macedonean din *Metova* (Amînciu)... Tristă comparare, trist exemplu. Totuși acesta e rezultatul cel mai pozitiv al unei stări de lucruri ce dura de atîtea veacuri și ce caută încă a se perpetua!...

Insă timpuri mai bune par că ar fi, ca să vină.

Deja, sunt atîția ani de atunci, d-l Bolidineanu, călătorind prin sudul Balcanilor găsește un popor asemănător cu noi, o limbă ce pare că ar înțelege-o: obiceiuri, datine și credințe strămoșești, ce și aveau o singură obîrșie. Erau Românii-Macedoneni, el e aprópe cel d'intîiu dintre Români ce scrie despre dinșii... Dar deja Românii-Macedoneni sunt căzuți, frumosul oraș *Ves-copole*, centrul unde tindea tot ce e cult

și românesc, cetate mândră și înflorită a Aromânilor, bogată și scinteind de aur, fu distrusă de Satrapul *Ali-Pașa Tepehenli*, împreună cu alte cetăți și sate, răspîndind groază și singe...

Mulți se retraseră în ascunzătorile tainice ale munților, iar alții, au început a emigra în streinătate. Acolo pe unde s'au dus, s'au stabilit pentru tot-d'auna, unii pierzîndu-se în mulțimea comună, alții atingînd marile înălțimi, cum de ex. filosoful *Deak*, *Baronul Sina*, avînd cea mai mare casă financiară din Europa, după *Rotchild*, *Baronul Dumba*, consilier de stat, fostul *Mitropolit*, *Baron de Șagunn* al Românilor Transilvăneni și alți o mulțime.

Însă, pe atunci ei treceau drept *Greci*, căci această era cultura ce o primiseră dinșii. Pe unde s'au stabilit aceste colonii de Macedo-Români, și-au au înființat școli și biserici mari și bogate, astfel sunt în *Viena*, în *Buda-Pesta* și care au un venit anual de sute de mii de lei.

Biserica din *Brașov* de asemenea are un venit foarte mare și se poate constata că a fost fondată de Macedo-Români, după flumele chiar al fondatorilor, cari se văd că erau Macedo-Români, așa: *T. Tanaghiu*, *N. Ghioca*, *E. Dumitriu*, *S. Manoliu*, *Dima Constantin* și alții.

Alt Macedo Român, emigrat, a fost *Gajdu* care a adus strălucite servicii cauzei Româno-Transilvăneană înființînd din averea lui o școală normală superioară cu 100 de burse pentru studenții Români Transilvăneni, pe lângă alte burse instituite pentru aceiași Români Transilvăneni, spre a-și continua studiile și în streinătate: *Viena*, *Paris*, *Berlin*, etc.

Dar despre *Mitropolitul Șaguna*? Acest Român-Macedonean, ajuns mitropolit al Românilor-Transilvăneni, luptă toată viața lui pentru a cîștiga, a dobîndi și a asigura independente bisericeii Românilor Transilvăneni.

iar întreaga sa avere o lasă pentru scopuri culturale în Transilvania.

Acel sfînt apostol al Komânismului era fiu al Pindului, un frate al nostru din munții de Sud, din poporul acela oropsit, fără putere, fără altă nădejde, de cît triumful Românismului în cauza lui dreaptă...

Însă... s'ar fi putut mult lungi acea listă fericită, a celor ce au lucrat pentru cauza națională, dintre acei Macedo-Români emigrați de pe la începutul secolului al XIX-lea cu nume noi, cu sume frumoase, cu cantități de aur ce s'a dus aiurea, din cauza tristei rătăcirii în care căzuseră atunci acei Macedoneni; provenită din lipsa absolută de cultură națională.

Ei, mulți, s'au crezut, ori au preferit a se da drept Greci.

Baronul Sina, marele financiar, lasă sume fabuloase pentru *Atena*: *Zapa* e *Albanez*, el se dă ca *Grec* și un testament în favoarea unei Societăți grecesci din peninsula sudică e fructul îndelungatelor osteneți a acelor ce-și sacrifică și viață și avere și onoare pentru a greeisa, a atrage în partea lor, pe acei de la cari pot lua atîtea folgase.

Acesta e răul influinței eline. Ea a format o nouă sectă, numeroasă și vătămătoare naționalismului român, numită *Grecomanii*, adică Români ce se dau drept Greci, spre o deșartă mîndrie...

Acești grecomanii în *Macedonia*, sunt prea bine cultivați de arhierii și agenți panslavismului, sunt mai totdeauna sus puși și cu vază. Ei își dau copiii lor la școlile grecesci, ascultă slujbă grecească în biserică, citesc pe cărți eline, învață și cugetă și iubesc într'o limbă străină singelui lor, dar otrăvitoare pentru naționalism.

Pericolul mare și greu a fost pea bine văzut și judecat de toți oamenii cu inimă.

În anul 1860 se înființează în *București* un comitet compus din *D. Bolintineanu*,

ăcel poet ce-și iubea așa de mult neamul său, *Christian Tell*, *C. Boliac*, *C. A. Rosetti*, *V. A. Urechia*, *Zisu Sideri* și alții, cu scopul de a înființa școli și biserici românesci în Macedonia.

Se adresa tuturor Românilor un călduros și patriotic apel; iar peste puțin timp, după stăruințele mai ales ale lui *D. Bolintineanu*, *d-lui V. A. Urechia*, *Tell*, *Czacovicci* etc. se înființă în Bucuresci o școală Macedo-Română avînd de scop de a primi elevi Macedo-Români, doritori de a învăța carte românească și de a reajuta în vremi neamul lor uitat.

Școala aceasta, ce era menită să fie prima piatră în scumpul monument ce trebuia ridicat, cînd abia se forma, sub protecția *Domnului Cuza*...

În anul 1862 acest Domn împărțea drapele de mătase și muiate în aur, armatei române, strînse pentru această frumoasă solemnitate pe câmpul Cotrocenilor. Aerul strălucea de soare, de oțelul argintat al armelor, de sclipirile oștilor ce se mișcau în ritmul unei fanfare răsboinice. Un călugăr Român din Macedonia de la o mănăstire depinzînd de sf. Munte, și rămas aci, după secularizare, privea și dinsul, răpit de măreția spectacolului... Regimentele tinere și voioase, treceau pe dinaintea Domnitorului, în sunetul muzicii, în aclamările entusiaste ale mulțimei; treceau înainte cu armele strălucinde, cu drapelele tricolore, filfăitoare și mîndre... Acel călugăr ce privia uimit, căci nu mai văzuse oaste creștină, ese de odată din colțul lui, strigînd într-o entusiastă nesciință: *Și mine esc Armân*, adică și eu sunt Român... Era o protestare firească contra portului negru, contra originii străine, ce i se dădea, contra acelei uitări culpabile în care nenorocii frați gemeau...

(Va urma)

RELAȚII MAGHIARO-BULGARE

(Urmare)

II

Casa regală Arpad și Bulgaria.

Pe cînd în veacurile IX și X au ajuns față în față Maghiarii și Bulgarii într'un antagonism nemijlocit, în veacurile XI și XII punctul de greutate a politicii maghiare cade în partea apuseană a Bulgariei, căci dinspre marea Neagră și gurile Dunării era exchisă, de Bizanț; și un nou vrăjmaș comun se ivește, Cumanii și Bisenii, în contra cărora și Bizanțul trebuia să se apere, dar și regii ungari. Aceasta este cauza pentru care din căderea Bulgariei politica Ungariei n'a tras nici un folos imediat, ba chiar pentru moștenirea bulgară i s'a dat prilej lui Emanuil Comnenul să se ridice puternic contra Ungurilor.

După moartea lui Emanuil Comnenul s'a schimbat situația; toate isprăvile lui Vasile II se nimicesc. Bela III, regele maghiar, dă asalt cetăților Niș, Branitevo și Sofia, și împreună cu Sirbii, distrug întăririle Nordice ale puterii bizantine. Bulgarii — și aceasta e caracteristic — se revoltă, sub conducerea a doi descendenți împărătești, Petru și Asan, și cu ajutor cuman (deci turanic) reinviază împărăția bulgară (1186).

Cei doi eroici conducători sunt omorîți (1196—97) dar urmașul lor, fratele lor, Caloian (1), în curînd pune mina pe moștenirea bizantină, pe Branitevo și pe Niș, la cari aspirau și Arpazii, căci Bela III «o cedase numai ca dar de nuntă» fiicei sale, soției împăratului Bizantin Isaac Anghel. Deci, noul imperiu bulgar ia rolul Bizanțului; și ajunge față în față cu regele maghiar. Incursiunile reciproce se urmează rînduri la 1202. Regele maghiar, Emeric, s'a socotit pe sine biruitor, și — deși pentru puțin timp, a luat titlu de rege bulgar.

Acea luptă însă n'a avut un succes du-

(1) Numit astfel de scriitorii bizantini. În istoria noastră cunoscut sub numele de Ioanîn, sau Ioaniță. N. Trad.

rabil. Caloian nu putea spera să fie recunoscut de Bizanț, și și față cu opoziția regelui ungar avea nevoie și a căutat să cîștige pe puternicul Papă Inocențiu III; de aceea opoziția Ungurilor nu l'a împedicat ca de repețite ori să ceară coroană dela Papa. Și-a zis chiar Patriciu roman, a supus țara sa vecinicei supremații a Papii (1203); toate acestea, se înțelege le făcea în conștiința, că pașilor săi li se va da înțelesul care lui îi convine.

La 1204 a căzut Constantinopolul, și i-a urmat o formațiune efemeră a cavalerismului, imperiul franc-latin; care nu își da seamă de relațiile orientale, n'a știut să manevreze cu ele, și de aceea a trebuit să cadă. Balduin a respins cu mîndrie pe Caloian care îi oferea servicii, crezînd că un om neimbrăcat în zale nu poate fi decît servitor. Caloian a tras pe sfoară pe Papa, contra Latinilor, și contra aliaților naturali ai aceloră, Ungurii; Papa i-a trimis lui coroană, iar episcopilor lui le-a dat titluri. Emeric, ca un catolic, nu putea împiedeca intențiunea lui Caloian de a trece la catolicism, și astfel a fost nevoit să lase delegațiunea lui să treacă prin țara sa. Dar cînd a văzut, la 1204, că Leon cardinalul pleacă în adevăr în Bulgaria ca trimis al Papei, cu coroană, cu misiune și cu mare alai, l'a deținut pe Leon, prin ispanul său de Cuvin (Keve). Acest nou țar Bulgăresc lui îi era vrăjmaș; Papa distinge peste capul său pe acela în a căruia țară bogomilismul înfloria, și care pe deasupra mai era și schismatic. De data aceasta s'a constatat iarăși contrastul dintre politica generală a Papei față cu politica orientală maghiară. Papei nu-i păsa de Emeric, numai Caloian să devină catolic. Dar rău a chibzuit. Caloian s'a încoronat cu coroana dela Papa, numindu-se țar, în demnitatea de Rex, pe care i-a dat-o Papa. Preoții lui au primit titlurile, — dar poporul nici gînd n'avea, și a rămas ortodox, cu ritul său de 'nainte. Sirbii și Bulgarii înțelegeau sabia regelui maghiar, dacă ea era ascuțită, dar de politica și convertirea Papei numai atîta vreme aveau trebuință, pînă își ajungea scopul; de altfel îi satisfăcea pe ei propria lor lege. Așa a făcut și Caloian. A mulțumit Papei pentru bunătațe, dar apoi nu i a mai păsat de el.

Bulgaria, din cauza slăbiciunii imperiului latin ajunge din nou la mare putere sub împăratul Ioan Asan. Arpadinii își dau seamă de situație, și Andreiu II dă pe fiica sa de soție lui Ioan Asan. Dar această împrejurare n'a fost un impediment al politicei casei arpadine, acolo unde interesul cerea. La 1228 Bela ca să asigure Severinul (banat), face o puternică incursiune în ținutul Vidinului, a cumnatului său. Ce e drept orașul nu l'a coprins, dar a pustiit în lung și în lat, și numește pe tatăl său Andrei rege Bulgar.

Asan, în mare, dar și într'o formă mai potrivită, a urmat politica înaintașilor săi față cu scaunul papal. În contra împăratului latin se prefăcea că are simpatii catolice la Papa, dar pentru aceea totuși a rămas ortodox, și a suferit pe bogomili. Grigorie IX a vrut să pornească răsboi cruciat contra lui (1238) și drept sabie și-a ochit pe Bela IV, regele maghiar. Bela s'a cumințit din exemplul unchiului său și cunoscînd temeinic raporturile bulgare, s'a declarat gata, ce e drept, pentru această întreprindere, dar numai cu condiția de a nu fi însoțit de un legat papal, «căci atunci Bulgarii ar crede că vor să-i supună nu puterii Ungariei, ci celei papale, *de care sunt așa de îngroziti*, încît foarte mulți, pe cari i-ar putea cîștiga fără nici'o luptă, au să se optună pînă la moarte, ș'apoi și de altfel și nouă și altor creștini ni se face imputațiunea că *suntem sclavii bisericeii române* (1238 Iunie 7. Scrisoare).

Bela știa foarte bine că poporul bulgar nu primește catolicismul cu preoți lui latini; dacă cucerește, pe seama sa o face. Grigorie IX a priceput exactitatea judecării regelui maghiar, a dat tot, dar din răsboi nimic nu s'a făcut. Venirea Tătarilor a împedicat și întru aceasta desfășurarea politicei maghiare.

După moartea lui Ioan Asan (1241) politica maghiară pășește agresiv. Pe tronul bulgar au ajuns copii; întiiu Coloman I, nepotul lui Bela IV, apoi fratele vitreg mai mic al acestuia, Mihail, care a luat în căsătorie pe fata lui Ratislav, principele de Maciovia, ginerele lui Bela. Bela acum, dela 1255 — își zice și rege al Bulgariei, avea partizani, și influență în țară. La 1257 se stinge casa Asaneștilor, și ca pretendent la

tron se presintă Ratislav, ginerele lui Bela; el ia titlu de țar bulgar — titlul pe care Arpazii nici cînd nu-l tălmăceau altfel de cît dominus — și deși majoritatea îl primește pe Constantin cel sîrbesc și el are un partid, ba chiar și o armată compusă din Bulgari.

Pe urma relațiilor de familie între anii 1260—1270 se desfășură un șir întreg de lupte între Bulgari și Unguri. Confiniul ungar al Severinului (Szörény), este cel mai puternic punct al ungurimei în partea dinspre Bulgaria de la Dunăre; deja la 1260 a dat prilej de războaie, dar Bulgarii sunt respinși. Când ajunge tînărul rege răsboinic Ștefan domn peste acele ținuturi, pășește agresiv și de cinciori năvălește în pămîntul bulgar: Cuprinde Vidinul, armate maghiare cuceresc Plevna și pustiesc totul pînă la capitala Trnovo. Bulgaria din valea Dunării se supune, cumnatul țarului Constantin, Iacob Szvatislav despot a (1264—66), care adora lui Ratislav din Maciovia pozițiunea sa, face act de fidelitate. După aceste biruințe Ștefan poartă consecvent titlul de rege bulgar, care titlu rămîne ca proprietate și a domnilor ce vor urma dupe stîngerea familiei Arpazilor.

În veacul XIII și XIV Bulgaria este copleșită de elementul cuman, din care se ridică familia de țari Terterii, și acesta este al doilea mare amestec la Slavii balcanici răsăriteni, amestec care a lăsat urme pînă și între Sirbi și Bosniaci.

Dacă casa Arpad față cu acest element forte abea a putut să ajungă la o supremație în Bulgaria de lingă Dunăre, și dacă această țară numai în veacurile XIV și XV ajunge legată cu istoria ei de Ungaria, cauza este rezistența îndărătnică pe care a dezvoltat-o acest popor conștient de a fi stăpîn, pînă la năvala osmană. Și este caracteristic pentru istoria poporațiilor sud-slave că elementul turanic al Bulgarilor și cel cuman au întărit și au făcut independent elementul slav din Bulgaria, pe cînd independența lor a zdrobit-o Ștefan Uroș III, regele sîrb, înrudit cu dinșii și ca limbă și ca credință, la Velbužd (1330 Iunie 28), — cam în ținutul Costandilului de azi.

(Va urma)

S. S. Sećula.

ROMANII ȘI MAGHIARII

Sub acest titlu «Pesti Napló» de la 21 Sept. c. publică un prim-articol caracteristic. Tema îi este pasivitatea și activitatea. Ziarul maghiar consideră «activitatea» ca o capitulare a Românilor și ca o recunoaștere a «ideii de stat maghiar». După ce la început anunță cu bucurie, că — «dacă nu se înșeală» — aderenții politice de activitate se înmulțesc, continuă ast-fel: «Toată politica de pasivitate a fost basată pe ast-fel de supoziții, cari numai atunci s'ar fi validat, dacă în Orientul Europei ar fi urmat încurcături mari, cari ar fi schimbat bazele statului maghiar, cel puțin în organismul său politic de acum și în marginile sale geografice. Pasivitatea nu e alt-ceva, de cît o nebunie politică, dacă nu stă la spatelă ei iredentismul, iar iar iredentismul român și-a trăit de tot traiul, de oare-ce România, răzîmată pe tripla-zianță, a devenit factorul cel mai conservativ al întregii politici din Peninsula-Balcanică».

— Autorul articolului crede, că *pasivitatea* ar fi fost alimentată cu mijloace pecuniare din România și crede că va fi abandonată, — fiind că au secăt isvoarele de bani de dincolo. Apoi continuă:

«Dacă n'ar fi fost aceste isvoare, românimea din patrie de mult ar fi ajuns la la mintea sănătoasă, a cărei semne le vedem în timpul mai nou și cu care nu putem să nu simpatisăm. Vestitul memorandum încă n'a fost altceva, de cît efluxul politice reactionare, ale cărei fire le-au țesut ultramontanii, antiseminții și toți maghiarofagii din Austria și în dosul căreia stătea ca protector contele Kálnoky, fost ministru de externe. Kálnoky avea iluzii, că dacă Maghiarii altcum nu se moaie, va compune un altfel de parlament, în care majoritatea să aibă elementele de naționalități. Politica această păcătoasă și stupidă

a căzut la o singură mișcare de mână a națiunii maghiare. de oare-ce Viena a priceput adevărul, pe care îl povăduise deja contele Andrassy, că agitațiunea daco-română este în linia primă o chestie de întregitate a monarhiei (!?). Din această parte Româniilor să nu aștepte nici un sprijin. Chiar și în Austria în zilele aceste s'a oprit folosirea colorilor naționale române în Bucovina, fiind-că aceste sunt colorile unui stat străin (!?).

Durere, că majoritatea covârșitoare a românimeii din patrie are așa de puțină independență politică și atât de puțin își știe aprecia interesele proprii, — căci, altcum de mult, ar fi părăsit de corifeii inspirați din România, cari în parte sunt și ajutoarați materialicește, și și-ar fi ales de conducători astfel de bărbați, cari nu'l conduc cu capul în perete.

Oare sosit-a timpul, ca Româniilor să rupă cu pasivitatea? Până când ei pun această întrebare, ne îndoin că va urma desilusia necesară. Atât de evident e, că pentru Români pasivitatea este păgubitoare, în cit despre aceasta nici nu ar trebui să se mai facă discuție.

La 1895 au probat să se alieze cu Slovaciilor și Sîrbii. Oare avut-a această vre-un rezultat? E evident, că dacă Româniilor voesc a se alia cu cineva, numai alianța cu Maghiarii le poate da avantajii reale și prospecte pentru rezultate practice. Ne mirăm, că nu s'au convins de mult despre această.

Ei știu, și dacă n'ar ști, iată le-o spunem pe față, că cu Maghiarii nu pot face prietenie, de cit pe basa constituției și a ideii de stat maghiar. Această basă însă nu suferă nisuițe separatiste și nu se poate concorda cu nici un program politic care miroase a federalism. Basa neclintită pe care stăm, este unitatea de stat maghiar. Aceasta nu înseamnă o presiune de naționalitate, maghiarizare forțată, după cum o

vestesc dușmanii statului maghiar, ci înseamnă contopire în unitatea patriei, fără nici un cuget rezervat.

Legea de naționalități marchează îndestul cadrele în cari se pot valora singuraticile limbi din patrie. Peste aceste cadre nu va trece nici un fel de parlament, ori guvern.

Dacă deci aceia, cari acum iau poziție pe lângă ideea înțeleaptă (? Red.) de a părăsi pasivitatea, cred, că se pot tirgii cu statul maghiar prin parlamentări, ca o putere cu altă putere, în acest cas ei nu umblă pe calea care duce la rezultat.

Așa credem, că mai bine este a o spune aceasta clar și pe față, de cit a lăsa teren pentru anume losince și speranțe nebuloase. Dacă ar fi fost când-va vre-un timp de acela—din norocire nu a fost nici când—când vre-un factor oare-care competent al statului ungar să fi putut simți ceva aplecare spre concesiuni de natură federalistică: acest timp ar fi trecut deja pe vecie. Icoana desolată a stărilor de lucru din Austria este memento pentru toți cari voesc ordine și dezvoltare liniștită în acest stat.

Pasivitatea a fost losincă goală și pină acum, și a pretinde pentru abandonarea ei răsplată politică, e absurditate. Pasivitatea însemna abținerea dela politica activă numai a unui grup de conducători români, dar nici știrbitură nu a făcut în parlamentul ungar, fiind-că nici-când nu a rămas nerepresentat în parlament nici un cerc barem, și nici nu a fost identică cu abținerea dela alegeri a alegătorilor români, lucru știut fiind, că în multe locuri alegătorii români au luat parte la alegeri în mase. Așa numita pasivitate numai Românilor a stricat, și dacă cine-va, înțelegînd că o situație oare care e păgubitoare, tinde să se scape din ea, nu-i compete nici un fel de remunerație deosebită. Porțile constituției și parlamentului ungar sunt deschise pe seama tuturor cetă-

tenilor acestei țări. Intre deci în el concepției noastre români. Li așteaptă stringere de mină frățescă și bună-voință onorabilă, dacă vor veni fără nici un gând ascuns. Dacă însă li se pare mai consult a continua cu abstenența, — poftescă! Fie convingși, că statul ungar, care fără nici o pierdere a resistat atacurilor lor, va fi capabil să subsiste și fără sprijinul lor».

ROMÂNII LA ROMA

Ziarele italiene și în special cele de la Roma sunt pline de articole privitoare la Români.

«*Il Popolo Romano*» scrie sub titlul «*I Rumeni a Roma*» un lung articol din care extragem următoarele părți:

«Au început să sosească primii soli ai congresului orientaliștilor ce se va întruni în Ateneul Român, unde nu se va mai fi întrunit nici-odată atâta lumină de știință omenească.

Intre cei dintii sosiți se semnalează o mare ilustrațiune a României, profesorul V. A. Urechia: «După ce ziarul roman pune în evidență, cu mari elogii, activitatea d-lui Urechia, zice că *Liga Culturală română îndeplinește o operă patriotică și luminoasă ce se întinde asupra tuturor țărilor unde se vorbește graiul românesc și unde bate inima românească*».

Românii se simt încă fii lui Traian, ca Francezii cari se complac a se numi fii lui Iuliu Căsar sau ca Spaniolii cari țin să fie considerați fii lui Scipione. Traian devenit împărat voia să creieze un *orient roman pe malurile Dunării*.

Entusiasmul Românilor pentru Roma și pentru Traian se manifestă acum în o nouă formă simpatică.

De oarece peste cincizeci de Români

au aderat la al XII-lea congres al orientaliștilor și peste douăzeci de Români învățați își propuseseră să vină în persoană la Roma, o gentilă idee se ivi în mintea d. Urechie și a patrioților români. «Nu putem merge la Roma fără a-i duce un tribut; împăratul nostru ideal stă mereu la Roma iar simbolul națiunii latine create de el în vechia Dacie, e Coloana lui Traian. Să oferim deci o coroană de oțel Municipiului Romei și să-i cerem acestuia voie să o depunem cu reverență la picioarele coloanei monumentale». Zis și făcut. În câteva zile, o subscripție fu deschisă și acoperită pentru o mare coroană de bronz iar iucrarea fu făcută de un artist italian; pe coroană sunt înscrise numele tuturor suveranilor României începând de la Traian și pînă la Carol I, *noul Traian August al României renăscute*.

Principele Rūspoli va primi zilele acestea în capitală pe profesorul Urechia spre a stabili ceremonia ce se va face într-una din zilele de Octobrie, după o conferință pe care o va face, la «*Sapienza*», un ilustru arheolog român Gr. Tocilescu.

Ziarul prezintă apoi cetitorilor săi pe ceilalți Români aflători la Roma, pe domnii *Ioan Kalinderu, Zanne, Burada* etc. apoi pe d-nele *Carlota Leria, Smara* etc. și încheie astfel:

«Toți Românii au pentru Roma sentimentul, inima, viile simpatii ale generoasei lor națiuni.

Ziarul «*Fanfulla*» din Roma are de asemenea un mare articol de reportaj. El publică biografiile membrilor români ai congresului. În numărul din urmă aduce chipul d-nei Smara și o simpatică aprețiere a activității sale literare.

DIN CONFISCĂRILE „PATRIEI“

Următorul articol iarăș a fost forfecat de a-gerul guvern al Bucovinei, care ține să ducă pînă în capăt lupta sa înviersunată dar donchișotească împotriva adjectivelor și adverbelor din articolele vigurosului ziar «Patria» din Cernăuți. Reproducem aici articolul. Părțile tipărite cu litere italice sunt cele cu pricină.

Cernăuți, 26 Septembrie n.

Sunt cestiuni, cari stau mai presus de ori-ce discuțiune. O astfel de cestiune este dinasticismul unui popor, căci complexul acelor sentimente, cari împreună constituie dinasticismul, n'au nevoie de discuțiune, fiind-că oră de oră, și de și se afirmă prin fapte, cari stau mai presus de ori-ce îndoială. Și este prin urmare totdeauna suspect, când din o parte sau alta *se încearcă, a înlocui faptele prin vorbe.*

Suntem deci în drept a considera ca suspectă svircolirea neputincioasă a adversarilor noștri, cari caută să se însinue de mari patrioți prin aceia, că ne bănuiesc lealitatea sentimentelor noastre. Este un moment psihologic, caracteristic deja omului primitiv a învinovați pe cei fără de prihană, ca în mijlocul vuetului produs să-și ascundă păcatele proprii.

Această procedură—nu voim să-i dicem pe numele adevărat — a devenit de present tactica cetei de mercenari, cari sub firma bar. Bourguignon își dă aerul a reprezenta principiul de drept și dreptate în țară. Nu va fi lipsit de interes a studia nițel pe acești oameni.

În mijlocul cetei se află așa dișii Ruteni tineri, un fabricat politic al guvernului local și impus cu forță brutală poporului rus. D-rul Stocki a fost scos deputat cu 16 jandarmi, iar pe Pihuleak l'au apărut 36 jandarmi, ca să nu-l bată «alegătorii» proprii. Faptele aceste necontestabile ne probează deja la evidență, întru cât sunt

îndreptățiți acești indiviși a se gera ca reprezentanți ai poporului rusesc din țară.

Ei bine, acești doi «patrioți» stau în mijlocul acțiunii îndreptate contra sentimentelor noastre de lealitate și în organul redactat de dișii găsim număr de număr cele mai grave infamii la adresa poporului român și a conducătorilor români.

Stocki este importat din Galiția și ca să-și probeze îndreptățirea a face politică în Bucovina, a năimit cu bani grei pe un țaran și o țarancă de aici, în societatea căroră percurgea în timpul alegerilor țara, prezentîndu-i oamenilor naivi *drept părinți*, drept tată și mamă. Credem superfluu a insista asupra cestiunei, că ce sentimente gingașe poate nutri pieptul unui om, care în scopuri politice *plătite cu bani* este capabil să-și renege părinții.

Al doilea din ceată este «mein Freund, der Pihuleak» cum i-ar zice D-rul Stocki. Acesta a ridicat de repețite ori ruble rusești la o bancă din Viena, precum însuși a recunoscut-o într'un moment de desperare, bani trimesi din Rusia pentru scopuri politice în Bucovina.

Cum vine, ca un mare patriot, cum se gerează în gura mare d-l Pihuleak, să facă călătorii la Viena, ca să iea *bani secreți* din Rusia spre scopuri politice?

Dar ne întrebăm mai departe, cum vine presidentul imperial-regesc al țării Bucovina să facă cauză comună cu oameni plătiți de un stat străin, care nu poate avea interes la integritatea, puterea și bunăstarea Monarchiei noastre și care face chiar parte din o alianță îndreptată contra triplei?

Majoritatea ticluită de baronul Bourguignon face astăzi treboarele rusești, eminamente rusești plătite cu ruble din Rusia. Baronul Bourguignon nu este numai responsabil pentru aceste treboare, dar a devenit chiar complice al lor și aceasta vorbind în stilul de operete al lui Bour-

guignon «*das ist die wahre Liebe nicht*»!

In condescendența sa politică față de veleitățile rusești mascate sub o cestiune ortografică ucrăineană a mers baronul Bourguignon atât de departe încât cu fapta a ridicat imnul ucrainist la rangul unui imn eminent patriotice, care se ascultă de toți cetățenii stând în picioare.

La 3 Decembre a. tr. — va să zică o zi după serbarea jubiliară — a ascultat baronul Bourguignon în teatrul orașenesc stând în picioare imnul ucrainist și prin ridicarea sa de pe scaun a necesitat moralicește întregul public asistent să asculte stând în picioare acordurile imnului ucrainist rusc. Ne va scuza baronul Bourguignon, dacă în fața acestui fapt îi vom mai cita odată cuvintele: «*das ist die wahre Liebe nicht*».

Tot categoriei acesteia aparține goana contra ziarului nostru și contra d-lui Dr. V. Braniște, întreprinsă la dorința consulului rusc Pantchoulidzew. Ei bine este «adevărata iubire» a aservi consulului rusc interesele politice ale țării noastre?!

Iată deci cine-i cu musca pe căciulă! Iată, cine ne reproșează nouă lipsă de patriotisme! Iată momentul psihologic la oamenii, cari se însinuă de mari patrioți prin aceea, că ne bănuiesc sentimentele noastre de lealitate și învinovătesc pe cei fără de prihană, ca în mijlocul vuetului produs să-și ascundă păcatele proprii! Iată întreaga meschinărie a oamenilor, cari se încearcă să acopere faptele lor nepatriotice prin însinuări la adresa noastră.

Totul este însă o zadarnică svircolire. Lealitatea noastră afirmată prin nenumărate fapte stă mai presus de ori-ce discuțiune și însinuările suspecte ale adversarilor se vor sparge, ca și beșicile de săpun de veselă memorie ale rublofilului Pihuliak.

ROMÂNIA CEA NEPOLITICOASĂ

Așa ne poreclește gazeta ungurească *Budapesti Hirlap*, pentru-că guvernul român a refuzat să cedeze Ungurilor un petic pe teritoriul românesc de lângă Porțile de Fer, unde ei aveau de gând să-și construească o mare clădire pentru autoritățile lor, însărcinate cu percepția taxelor de peaj.

Pomenita gazetă povestește pe larg cauzele și peripețiile acestui refuz, și vrea să arate că România n'ar fi avînd ideie de conveniențele internaționale, iar la sfîrșitul articolului scribul maghiar zice: *dar nu-i nimic*, am găsit loc de clădire pe malul sîrbesc, deci Românii, ori cît s'ar supăra au să plătească taxele ca popa.»

Bieții Unguri, au ajuns și ei să aibă ocazia a trata odată chestii internaționale și se poartă ca copii nevîrstnici. Se vede că n'au practica lucrului.

AUTONOMIA

BISERICII ROMANE GR.-CAT.

Numărul «Unirei» de la 30 Septembrie se ocupă de autonomia bisericii române greco-cat. Extragem din expunerile ei următoarele părți interesante:

«Chestiunea autonomiei catolice din Ungaria, în cît privește pe Românii uniți, a făcut un pas mai departe, foarte nefavorabil pentru noi.

«Episcopii noștri prin rostul mitropolitului declarară și de astădată, că stau neclatinăți pe lângă punctul de vedere de pînă acum, că adică biserica noastră nu poate fi contopită în organismul autonomiei catolicilor de rit latin, ci își reclamă dreptul de a se întruni în congres separat de al bisericii latine, spre a-și organiza autonomia numai cu concursul clerului și popoului său român greco-catolic.

«Este evident, că episcopii noștri nu pot apăra drepturile noastre și, în congresul catolic, care se va convoca, precum cetim în ziarele maghlare, pe la mijlocul lui Noiembrie a. c., de oare-ce ei nu pot, nu le este iertat, să meargă la acel congres fără a se pune în conflict cu biserica întreagă pe care o păstoresc și a vătămă dreptul public al provinciei metropolitane ca autonomă și independentă de ori-ce altă biserică catolică în Ungaria.

«Dar chiar și când ar merge la acei congres — presupunere altcum neadmisibilă, — ce ar putea ei face în număr de 4 inși față cu sutele de deputați catolici într'un congres, în care nu pot spera să fie sprijiniți nici măcar de episcopatul catolic?

«Cu toate acestea noi credem, că ar fi bine, ar fi oportun, ca acest congres și toți factori mai înalți de stat, să știe și să afle, că întreg clerul și poporul credincios conștiu de nedreptatea, ce i-se face prin operatul comisiunii de 27, este ferm hotărât să-și apere drepturile sale, și că ori ce hotărîre adusă «de nobis sine nobis» în congresul catolic, o considerăm înainte de neobligătoare și invalidă pentru noi, căreia nici odată nu ne vom supune, căci nu ne putem supune fără a ne face trădătorii drepturilor noastre.

«Acum însă stăm în fața unui operat concret, pregătit de cei mai distinși membri ai congresului catolic, care poate a obținut încuviințarea și a guvernului și a episcopatului, cel puțin în bazele și principiile sale cardinale și care cu puține modificări va fi primit probabil și din partea congresului.

«Acest operat calcă în picioare autonomia bisericii noastre, ignorează luptele și aspirațiunile noastre seculare, destrămează întreg organismul provincial al bisericii noastre, restrînge cercul de activitate al administrațiunii diocesane, și pe toți de o potrivă, pe episcopi, capitule, cler, popor,

bunuri, beneficii bisericesti și instituțiuni culturale, ne supune jurisdicțiunii unei corporațiuni constituite din persoane, cari nu sunt membri ai provinciei noastre bisericesti.

«Periclu este și mare și iminent. De aceea întrebăm, că este-ne iertat să stăm nepăsători și că oare nu a sosit timpul, ca poporul și clerul să se întrunească din nou în conferință spre a lua pozițiune în fața acestui pericol încă înainte de ce operatul comisiunii de 27 ar ajunge la pertractare în sinul congresului?»

«Eată o întrebare, cu care trebuie să se ocupe toți cari au durere de biserică?»

SOLIDARITATEA SLAVILOR

În congresul ziariștilor slavi, ținut la Cracovia, s'a decretat solidaritatea strînsă între ziariștii slavi din monarchia austro-ungară, precisindu-se condițiunile solidarității în următoarele puncte:

1. Presa slavă e datoare să lucreze, ca sentimentul comunității să prindă rădăcini în sinul națiunilor slave, și anume, pe basa individualismului de rasă.
2. Presa slavă e datoare să sprijinească necondiționat și în mod solidar națiunile slave în luptele lor purtate pentru naționalitate.
3. În certele ivite între națiunile slave din monarchie presa e datoare să fie obiectivă și să-și ridice glasul în favorul părții neîndreptățite. S'a decretat mai departe și reciprocitatea, pe baza următoarelor puncte de comună înțelegere:
 1. Ziarele și cărțile edate să se trimită în schimb. Redacțiile ziiarelor mari centrale sunt datoare să aboneze toate gazetele slave.
 2. Semințiile mai avute slave să aboneze gazetele semințiilor mai sărace.
 3. Ziariștii tineri slavi să primească spese de drum și stipendii dintr'un fond special.
 4. Ziarele slave să stea în

legătură și corespondență permanentă. 5. În interesul reciprocității spirituale, ziarele slave sunt datoare să lătescă și popularizeze produsele bune literare.

ȘTIRI DE PESTE HOTARE

Fundațiuni generoase.

Locuitorul *Mihail Buteanu* și soția sa *Floriana Iucan*, mari proprietari în comuna Ciomacoz din comitatul Sătmărulei, a întemeiat în săptămîna trecută o *fundațiune de 5000 fl. v. a.* cu scop de a se servi în fie-care an liturgiă pentru mîntuirea sufletelor lor și pentru odihna sufletelor părinților lor. De odată cu aceasta au mai întemeiat două *fundațiuni de cîte 1000 fl.* pentru a se crește din venitul lor doi tineri români gr-cat. în internatul Pavelian din Beiuș. Apoi o *fundațiune de 1000 fl.* pe seama săracilor români din Ciomacoz, cărora în ajunul Crăciunului li-se vor împărți haine, iar școlărilor săraci li-se vor da cărți și haine; *altă fundațiune de 400 fl.*, al cărei venit e destinat pentru procurarea luminelor pe seama bisericii. Pe lângă acestea, au mai făcut și alte jertfe pentru școală și biserică, cari se evaluează la alte 500 fl.—În același timp un frate al fundatorului, anume *Petru Buteanu* și soția sa *Floriana Silvășan*, s'au distins de asemenea prin mai multe jertfe în scopuri evlavioase, înființînd o *fundațiune de 350 fl.* pentru liturghii, *altă fundațiune de 200 fl.* pentru susținerea unei cruci ridicate de el, așa că suma totală a jertfelor ajunge la 1270 fl. Va să zică suma totală a fundațiunilor se urcă la 9000 fl. Asemenea fapte de mare generositate se cometează în de-ajuns ele înse-ele.

G. T.

Croați și Slovaci.

Ziariști croați, cari au participat la congresul ziariștilor slavi în Cracovia, reîntorcîndu-se spre casă s'au abătut în 27 Septembrie pe la *Turoș-St.-Mărtin*; unde Slovacia i-au primit sărbătorește. În onoarea oaspeților croați s'a dat la *Narodni Dom* un banchet. Au ținut discursuri: Mateiu Dula, Mudron, Dr. Kohut, Mazzura, profesorul Sokolk, Dr. Tichy și Fleiser. Toți oratorii au accentuat solidaritatea și comunitatea de interese a Slavilor. Un cor slovăcesc a cîntat cîntece croate și slovace. Între oaspeții croați se aflau și trei ziariști cehi.

G. T.

Ein rumänischer Guérin

(Un Guérin român). Sub acest titlu «*Patria*» din Cernăuți publică următoarele: «Goana guvernului local în contra prim-redactorului ziarului nostru, d-lui Dr. Valeriu *Branîște*, ia dimensiuni atît de vaste în cît preocupă chiar și ziaristica din capitala imperiului. Astfel cetim în numărul de Vineri, 22 Septembrie a. c., al ziarului antisemit «*Deutsche Volksblatt*» sub titlul: *Ein rumänischer Guérin*». «Redactorul organului partidului românesc «*Patria*» din Cernăuți, Dr. *Branîște* fu expulsat din Austria de către autoritatea politică, cetățean ungar fiind. Ordinul de expulsare însă nu i-se poate intima, pentru-că partizanii săi îl ascund de poliție. Acum poliția în ruptul capului face goană după D-r *Branîște*, și aproape zilnic primim rapoarte, că în Cernăuți și Storojineți sunt împresurate de gendarmerie și poliție casele, în care se presupune prezența mult căutatului. Pină acum i-a succes D-rului *Branîște* deja de două ori a scăpa prin cordonul poliției din fortărețele sale împresurate». — Astădată informațiunile d-lor dela «*D. Viksblt*» —

continuă «Patria» — sunt exacte. Noi putem adauga spre lămurire, de pildă următorul cas. Intr'o bună dimineață redacția noastră e asediată în toată forma. Înaintea porții directorul magistratului Widmann cu x polițiști, în ograda redacției detectivi, la fie-care ușă cite «un ochiu al dreptății». Manescul, primul detectiv, Român fiind, a fost însărcinat cu onorifica misiune a cerceta odăile redacției. A fost bine primit de personalul redacțional.

SPRE FEDERALISM

Am amintit mai deunăzi că pînă și socialiștii din Austria cer introducerea sistemului federativ, ei care, după teoriile lor, sprijinesc de obicei cea mai strînsă centralizațiune de Stat.

Congresul social-democraților din *Austria*, întrunit la *Brünn*, a luat în chestia naționalităților din monarchia austro-ungară următorul important conclud:

«Austria trebuie prefăcută în stat național-federal democrat. În locul țărilor istorice au să intre *corpurile autonome*, împărțite după naționalități, ale căror legislatură și administrație vor fi încredute *camerelor naționale*, alese pe baza votului direct universal. Toate cercurile administrative ale unei naționalități, luate la oaltă, formează asociația unitară națională, care și conduce singură, cu perfectă autonomie, afacerile naționale. Drepturile minorităților naționale le va garanta o lege specială, votată din partea senatului imperial. Drepturi naționale de preferință nu se recunosc. Prin urmare, se respinge pretinderea *limbei de stat*. Dacă se ivește necesitatea unei limbi *mijlocitoare*, senatul imperial are să o decreteze».

Concluzul a fost votat fără discuție, și cu unanimitate de voturi.

Eine unerhörte Anmassung

Die deutsch-jüdischen, ruthenischen und armeno-polnischen Mitglieder des Bucowi-

ner Landtages traten unter dem Vorsitze des Landeshauptmann-Stellvertreters Dr. Roth zusammen und nahmen nachstehende Resolution an: «Die Majorität des Bucowinaer Landtages protestirt auf das entschiedenste gegen die masslosen Agitationen, welche die Leitung der rumänischen Partei in breite Schichten der Bevölkerung hinein trägt und die, gegen die Gleichberechtigung der übrigen Nationalitäten der Bucowina, sowie gegen die staatliche und kirchliche Autorität gerichtet sind. Die Majorität erklärt sich in der Abwehr dieser für das culturelle und materielle Wohl des Landes gefährlichsten Agitationen für solidarisch und beauftragt das Executiv-Comité, das vom Universitäts-Rector Skedl verfasste, einstimmig gebilligte Memorandum der Central-Regierung zu unterbreiten».

Hat man je gehört, dass eine politische Partei sich erdreistet, an die Regierung einen Appel zu richten, diese möge einer andern politischen Partei die Bewegung unmöglich machen?

So was kann man wohl nur von den verkrachten jüdisch-«armeno-polnischen» (!) Hermaphroditen-Parteien der in der Bucowina hausenden Fremdlinge erleben!

Also diese von der kopflosen Regierung des Freiherrn Bourguignon grossgezogene Partei der Eingewanderten erfrecht sich, den Rumänen, der Hauptnation des Landes, diese rohe Beleidigung an den Kopf zu werfen!

Diese hergelaufenen Faschings-Diplomaten, die auf jener rumänischen Erde ein Heim gefunden, wollen den Rumänen die politische Agitation verwehren indem, sie dieselbe nach Denuncianten-Art als ausserordentlich gefährlich darstellen!

Diese Herren sollten etwas bescheidener auftreten, denn auch der Geduldfaden der Rumänen könnte am Ende reissen, und es könnte diesen Afterpolitikern der Couleur Roth passiren, dass sie von dem aufgereizten rumänischen Volke nach Galizien, Armenien, Palästina, kurz, nach ihren betreffenden altheimatlichen Himmelsstrichen expediert würden.

Ein Bucowiner.